

A Nulla Hulladék felé

Ajánlásckomag felsőoktatási zöld szervezetek számára
hulladékmegelőzési és kezelési programokhoz

F6 Fenntarthatóságért Egyesület

2013

Az útmutató a Humusz Szövetség megbízásából,
a Vidékfejlesztési Minisztérium 2012. Évi zöld
Forrás pályázatának támogatásával készült

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	5
A füzet célja.....	5
Miért fontosak a hallgatói zöld szervezetek?	6
Szervezetek alapítása.....	7
Mi indítja el egy hallgatói zöld diákszervezet megalakulását?	7
Hogyan kezdj hozzá?	7
Szervezetalapítás adminisztrációs háttere	7
Szervezetek működése	8
1. Tagok motiválása, csapatépítés, lelkesítés	8
2. Prioritások megtalálása	8
3. Tárgyi és logisztikai feltételek tisztázása	9
4. Anyagi feltételek tisztázása	10
5. A felelősök kijelölése	10
6. Részletes terv készítése	10
7. Az előrehaladás figyelése	10
8. Rendszeres elismerés.....	11
9. Projektértékelő megbeszélés	11
Felsőoktatási intézmények hulladékai.....	11
A szervezet saját működése.....	12
Intézményi üzemeltetés	12
Tanszékek	12
Kollégiumok.....	13
Büfék	13
Egyetemkertek.....	13
Jó gyakorlatok	14
Jegyzetpapír-pontok kihelyezése.....	14
Dolgozatok kétoldalas nyomtatása	14
Zöld tájékoztató pont.....	15
Kollégiumi használt sütőolaj gyűjtés	15
Kollégiumi elektronikai hulladékgyűjtés	15
Piactúrák.....	15
Kampusz komposztpont üzemeltetése.....	16
Figyelemfelhívó villámcsődületek	16

Üzemlátogatások	16
Kiállítások	16
(Re)Pohár hallgatói klubokban.....	17
Újrahasznosított papír és kétoldalas nyomtatás a nyomtatószalonokban.....	17
Újságcikkek	17
Rendezvénybüfék	17
Kommunikáció	18
Belső kommunikáció	18
Hallgatók megszólítása	18

Impresszum

Összeállította: Sokorai Eszter és Molnár András, F6 Fenntarthatóságért Egyesület

A jó gyakorlatok, tapasztalatok forrása: a BME Egyetemi Zöld Kör és a Tikopia –
Felsőoktatási Zöld Szervezetek Hálózata

Készült a Vidékfejlesztési Minisztérium támogatásával

www.humus.hu

www.ezk.bme.hu

www.tikopia.hu

Bevezetés

A füzet célja

Füzetünk iránymutatást kíván adni felsőoktatási hallgatói zöld szervezetek megalakulásához, tevékenységeik kialakításához, valamint meglévő, ám elsősorban nem a fenntarthatósági témájával foglalkozó diákszervezetek környezetvédelmi, hulladékmegelőzési programjainak elindításához. A füzet szerzői – a BME Egyetemi Zöld Kör tagjai – szabadidejükben olyan programokat szerveznek, amelyek egyaránt segítik a hallgatók és oktatók szemléletbeli fejlődését és az intézmény működéséből eredő környezetterhelések csökkentését.

A BME Egyetemi Zöld Kör a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen működő öntevékeny kör, tagjai olyan egyetemi hallgatók, akik tanulmányaik mellett fenntarthatósággal kapcsolatos szemléletformáló programokat szerveznek, újságcikkeket írnak és fenntarthatósági projekteket visznek véghez a Műegyetem területén. A kör aktív tagsága 20-40 fő között ingadozik, a BME EZK névéhez köthető például az egyetemi és kollégiumi szelektív gyűjtési rendszer fejlesztése, a veszélyes hulladékok egy részének visszagyűjtése, a tanszékeket ösztönző Zöld Tanszék Verseny valamint számtalan hallgatói program és fejlesztés. A szervezet működteti az Műegyetem környezetvédelmi weboldalát, amely egyben a kör honlapja is.

www.kornyezetvedelem.bme.hu / facebook.com/bme.ezk

A Tikopia Hálózat a felsőoktatási hallgatói zöld szervezeteket összefogó közösség, amelynek célja elősegíteni a különböző egyetemeken és főiskolákon működő fenntarthatósággal foglalkozó diákszervezetek közötti kommunikációt, tapasztalatcserét, továbbá ösztönözni közös programok és projektek létrehozását.

További információk: www.tikopia.hu / tikopia.freeblog.hu

Miért fontosak a hallgatói zöld szervezetek?

Az egyetemek, főiskolák könnyen összehasonlíthatóak a településekkel mind felépítésükben, mind anyagáramaikban. Erre utal az „egyetemi polgár” kifejezés is, de amelynek tartalma sokkal több az egyetemhez kötődő hallgatói vagy munkaviszonynál. Hivatali működéséből fakadóan a felsőoktatási intézmény „állam az államban”, és fontos, hogy a külvilághoz hasonlóan ebben a belső világban is működjenek a „polgárságból” szerveződő civil szervezetek, körök, klubok. Az ilyen szervezetek elsődleges célja, hogy önkéntes munkájuk eredményeként fejlesszék tágabban vett közösségük, környezetük szociális, kulturális vagy éppen környezeti jellemzőit. Persze nem minden főiskola vagy egyetem rendelkezik városrésznyi területtel és polgárszámmal, de előfordulhat, hogy pont emiatt lesz eredményes egy hallgatói vagy hallgatókat megszólító kezdeményezés (ld. Országos Felsőoktatási Vérdóverseny alacsony részvételű intézményeiben a legnagyobb a részvételi arány).

Fontos szempont az is, hogy egy hallgatók szokásait és szemléletmódját megcélzó program csak akkor vihető sikerre, ha a tervezés és a megvalósítás során figyelembe veszik a célcsoport igényeit, véleményét, gondolatait. Ezekkel az információkkal a legjobban egy a célcsoport tagjaiból álló szervezet rendelkezik.

Az egyetem vagy főiskola oktatási és üzemeltetési vezetésével kialakítható szoros együttműködés mindkét fél számára előnyös. Az intézmények gazdasági-műszaki vezetése és a Hallgatói Képviselők gyakran túlterheltek már meglévő feladataikkal, ezért számos problémát vagy fejlesztési lehetőséget ugyan látnak, erőforrásuk, kapacitásuk nem marad azok megvalósítására. Egy hallgatói csoport ezekben a kérdésekben, ügyekben hatékony együttműködést alakíthat ki a hivatali szervezetekkel, továbbá felhívhatja figyelmüket olyan lehetőségekre vagy gondra, amely sürgős intézkedést igényelhet, vagy amely nem szerepel a döntéshozók látóterében. A zöld diákszervezetek például hulladékkezelési, energia- és erőforrás-takarékossági fejlesztési javaslatokat fogalmazhatnak meg, ezzel segítve az intézményvezetés munkáját.

A diákszervezetekben való aktív részvétel emellett tapasztalathoz és főiskolai, egyetemi előadásokon meg nem szerezhető ismeretekhez juttatja a tagságot, a hallgatói körök így a felsőoktatás minőségi átalakulásának is fontos elemét képezik. Az önkéntes tevékenység végzésével többek között kommunikációs, rendezvényszervezési, adminisztrációs feladatokban szerezhettek jártasságot a tagok, de bővül kapcsolati-hálójuk és a szervezetet képviselve szakmai találkozók, konferenciákon egészíthetik ki tanulmányaikat.

Szervezetek alapítása

Amennyiben működik hallgatói zöld szervezet főiskoládon, egyetemen, javasoljuk, lépj velük kapcsolatba. Az ilyen csoportok szükségszerűen nyitottak és proaktívak, ezért egészen biztos, hogy örömmel fogadják érdeklődésedet, jelentkezésedet, és teret adnak saját program- vagy projektötleted megvalósításához. Az általunk ismert fenntarthatósággal foglalkozó diákszervezeteket megtalálod a tikopia.freeblog.hu oldalon. Amennyiben nincs az intézményedben ilyen szervezet, az alábbi fejezetben megtalálhatod a legfontosabb tudnivalókat ahhoz, hogy változtass ezen.

Mi indítja el egy hallgatói zöld diákszervezet megalakulását?

Általában valamilyen közösséget vagy a közösség környezetét érintő problémát, hiányosságot vagy fejlesztési lehetőséget látnak meg az alapítók, akik valamiért motiváltak arra, hogy saját szabadidejüket fordítsák a kiszemelt cél érdekében. Az egyének motivációja sokféle lehet – van, aki szakmai elhivatottságból, saját magának állított próbatételként, erkölcsi okokból, vallási háttere miatt lesz aktivista, míg mások a hasznos szabadidő-eltöltést és a baráti társaságot keresik. Mindegy, hogy ki miért vállalkozik közösségi tevékenységre: a legfontosabb az, hogy a tevékenységek kialakítását közösen végezzétek el, és ismerjétek el egymás ötleteit, munkáját, a sikerek és kudarcok élményeit pedig együtt dolgozzátok fel.

Hogyan kezdj hozzá?

Először vedd fel a csoport, kör alapításának ötletét barátaid, ismerőseid között. Ha vannak olyan ismerőseid, akiket valamilyen iskolán kívüli önkéntes programon ismertél meg, érdemes megszólítanod őket. Derítsd fel, hogy vannak-e a tevékenységre nyitott emberek körülötted, akik partnerek lennének a szervezésben.

Ha megvan az egy két-öt fős mag, érdemes kiderítenetek milyen lehetőségeitek, kötelességeitek vannak, ha az intézmény „hivatalos” önkéntes csoportjává szeretnétek válni. Ez egyetemenként eltérő lehet (ld. adminisztrációs háttér).

Tűzzünk ki egy időpontot az alakuló gyűlésre. A helyszín biztosításában segíthetnek az olyan tanszékek, amelyek fenntarthatósági, környezeti témákkal, vagy közügyekkel foglalkozó kurzusokat tartanak. Érdemes ismertetnünk velük célunkat, és segítségüket kérni egy tanterem biztosításában. A későbbiekben is hasznosak lesznek a tanszéki, intézeti kapcsolatok. Az alakuló gyűlés időpontját, illetve a felhívást széles körben terjesszük, ebben segíthetnek a hallgatói levelezőlisták, közösségi oldalak és csoportok, valamint az egyetemen kihelyezett plakátok. (ld. kommunikációs csatornák fejezet).

Szervezetalapítás adminisztrációs háttére

A szervezet alapítói még a kör megalakulása előtt vegyék fel a kapcsolatot a Hallgatói Önkormányzattal vagy Képviselettel. Tájékoztassátok őket szándékaitokról, és kérjétek segítségüket, kezdeményeztetek együttműködést. Kérdés, hogy az egyetem valamely szabályzatában szerepel-e az öntevékeny csoportok, körök, szervezetek, klubok alapítása és működtetése. Ha igen, az ott leírt játékszabályok alapján szükséges megalapítani a csoportot. Amennyiben nincs ilyen dokumentum, feltétlen kezdeményeztetek a hallgatói

önkormányzatnál a terület szabályozását! (Erre példa lehet a Műegyetemi alapszabály http://www.sc.bme.hu/content/9/atadott_szabalyzatok/archivum/HOK_Alapszabaly_1_sz_mel_leklet.pdf). Érdemes azt is felderíteni, hogy milyen más szervezetek, csoportok működnek az intézményben (pl. énekkar, néptánckör, sportkör), és azok működését milyen dokumentumok szabályozzák. Ha van már valamilyen önkéntes csoportosulás, kérjük segítségüket az alapítás folyamán (ha más nem, SZMSZ-üket vagy korábbi tapasztalataikat megoszthatják velünk).

Szervezetek működése

1. Tagok motiválása, csapatépítés, lelkesítés

A szervezet céljainak elérése érdekében fontos, hogy a csapat tagjai motiváltak, együttműködésre készek legyenek, szívesen végezzék a feladatokat, a többi taggal lehetőleg jó kapcsolatot ápoljanak. Ez feltétele a sikeres hulladékmegelőzési és minimalizálási tevékenységekre is.

A célokhoz kötődő motivációk erősítése információközvetítés útján történhet, például a téma szempontjából releváns olvasmányok, tanulmányok, előadások megismerésével, az ezekről való beszélgetéssel, önképzőkörök (amelyben az egyik tag átadja bővebb tudását egy adott témáról) szervezésével. Természetesen nem várhatunk el minden téren egyező véleményeket, de fontos, hogy az alapelvekben közel egyetértés legyen, és a fenti módokon segítség a tagok egymás tudásának mélyülését.

A hatékony együttműködés szempontjából a szakmai közelségen kívül azonban lényeges a tagok közötti személyes kapcsolatok minősége is. Egymás közelebbi megismerését segítik elő például a csapatépítő találkozások. Ezek nemcsak abban az esetben hasznosak, ha a tagok újonnan ismerkedtek meg, hanem akkor is, ha olyan személyek alapítják a szervezetet, akik már korábbról is ismerik egymást, hiszen a különböző szituációkban különböző oldalukat mutathatják meg egymásnak. A csapatépítő találkozások lehetnek kötetlen beszélgetések, kirándulások, vagy előre kitalált játékok, mások által szervezett programokon való részvétel (például kiállítás, filmvetítés stb.).

A motiváltság fenntartása kiemelkedő jelentőségű mind a célok elérése, mind a jó hangulat szempontjából. Ezért csapatépítésekre, szakmai - tehát jelen esetben a hulladékokra vonatkozó - beszélgetésekre nemcsak a szervezet megalapításakor van szükség, hanem a működés során viszonylag folyamatosan.

Sok hallgatói kör megkülönböztet tagokat illetve önkénteseket. A tagok általában tagdíjat fizetnek, és szavazati joggal bírnak, míg az önkéntesekre az előző két dolog nem vonatkozik, ugyanakkor kötetlenebb a munkavégzésük, tehát alkalmanként, a nekik éppen megfelelő időpontban ugranak be segíteni. Ilyen differenciálás esetén azonban figyelni kell arra, hogy mind a tagok, mind az önkéntesek érdeklődését és a hulladékos témában való jártasságát fenntartsuk, folyamatosan fejlesszük.

2. Prioritások megtalálása

A hulladékmegelőzés feladata rengeteg részfeladatra bontható, amelyek közül egyesek sürgősek, tehát prioritást élveznek, míg mások kisebb jelentőségűek, ezért elvégzésüket érdemes időben későbbre tolni. Meghatározónak tartjuk a teendők ilyen típusú megkülönböztetését, hogy a kevésbé lényegesek ne vegyék el az időt és az energiát a sürgősektől.

A prioritások meghatározása történhet egyrészt a hulladékgazdálkodási piramis alapján, amely szerint az elsődleges hulladékgazdálkodási módszer a keletkezés megelőzése. Ha erre nincs mód, akkor az újrahasználat lehetőségeit kell felmérni, és csak azután az újrahasznosításét. A feladatok fontosság szerinti megkülönböztetése másrészt történhet például a hulladék mennyisége, veszélyessége alapján.

A különböző célok elérése érdekében tett intézkedésekhez a hallgatói szervezeteknek sok esetben engedélyekre, támogatókra van szükségük. Ezért az egyes feladatoknál érdemes számba venni, hogy az adott tevékenység mely más egyetemi szervezet, személyeket (egyetemi vezetés, rektor, dékán, hallgatói képviselő, üzemeltetés) érint, és a súrlódások elkerülése, valamint a jó fogadtatás elősegítése érdekében ajánlatos az engedélyekkel, támogatásokkal kapcsolatos egyeztetéseket elkezdeni, a közös célokat megfogalmazni.

3. Tárgyi és logisztikai feltételek tisztázása

A hallgatói szervezetek korlátozott jogai és lehetőségei miatt a célok kitűzésekor fontos tisztázni azok adminisztrációs és logisztikai feltételeit. Tehát például azt, hogy az addigi működéshez használt tárgyak, eszközök hulladékminimalizálási szempontból kedvezőbb helyettesítők elérhetőek-e a fennálló forrásból, illetve hogy logisztikai szempontból megoldható-e módosítás. (Az érthetőség kedvéért egy példa: a hallgatói szervezet eddig fehérpapírra nyomtatott, de a terv az újrahasznosított papír használata. Ez esetben számba kell venni, hogy az egyetemi raktárból, ahonnan eddig a papírt rendelték, van-e lehetőség újrapapír kérésére, tartanak-e raktáron belőle ill. a (köz)beszerzési keretszerződés megengedi-e a rendelést.)

„A nulla hulladék célkitűzés egyszerre jövőkép és gyakorlati iránymutatás egy olyan életmód kialakításához, ahol – a természetben zajló fenntartható körforgás mintájára – nem keletkezik végleges hulladék, mert minden, a folyamatokból kilépő anyag egy másik helyen felhasználható erőforrásként jelentkezik. A nulla hulladék jegyében úgy tervezzük a termékeket, és úgy működtetjük a folyamatokat, hogy összességében csökkenjen a hulladék mennyisége és veszélyessége. Ebben a szemléletben nem eltemetjük vagy elégetjük az erőforrásokat, hanem megőrizzük és hasznosítjuk azokat. A nulla hulladék megvalósításával megszűnik a bolygó, az emberiség, az állatok és a növények egészségét veszélyeztető – talajba, vízbe, levegőbe történő – kibocsátás.” Forrás: Humusz

Hogyan néz ki ez a gyakorlatban? Egy szervezet célrendszeréként a Nulla Hulladék annyit jelent, hogy az intézmény folyamatosan törekszik a hulladékok keletkezésének megelőzésére, a keletkező hulladékok újrahasználatára és újrahasznosítására, veszélyességük csökkentésére, újrahasznosított eszközök beszerzésére – vagyis végső soron az elszállításra és ártalmatlanításra kerülő hulladék mennyiségének csökkentésére.

4. Anyagi feltételek tisztázása

A hulladék minimalizálása általában anyagi megtakarítással jár, de előfordulhat ennek ellenkezője, illetve az, hogy a program kezdetben anyagi beruházást igényel a rendszer kiépítése vagy megváltoztatása miatt. Ezért a célok meghatározásánál érdemes tisztázni az anyagi feltételeket. Amennyiben a kivitelezéshez pénzre van szükség, meg kell vizsgálni, hogy a szervezet rendelkezik-e a kellő forrásokkal, és ha nem, lehetőség van-e más szervezethez fordulni anyagi támogatásért. A hallgatói önkormányzatok egy része például működési támogatást nyújt az öntevékeny köröknek, de egyes esetekben az üzemeltetés vagy a karok és tanszékek is adhatnak anyagi vagy eszközbeli támogatást.

5. A felelősök kijelölése

Annak érdekében, hogy a tervezett feladatok elvégzésre kerüljenek, és esetlegesen ne a feledés homályába, javasolt az adott cél kitűzésekor minél hamarabb kijelölni a munkáért felelős tagokat. A tevékenység kaliberétől függően a felelősök akár tovább kategorizálhatók, például "koordinátor", "segítő", "szükség esetén beugró" kinevezésével. A gyakorlatban persze nem biztos, hogy érdemes ezeket a címeket teljesen precízen venni, hiszen a túlzott formalitás ronthatja a hallgatói szervezet barátságos hangulatát és rugalmasságát, de a keret megadása előremozdító lehet.

Az 1. pontban taglalt szakmai jártasság és az együttműködési készség, valamint ezek fejlesztése azért is elengedhetetlen, hogy szükség (betegség, elutazás, zárthelyik és vizsgák stb.) esetén a tagok illetve önkéntesek át tudják adni egymásnak a feladatokat, és azt az "utód" azt kielégítő módon tudja folytatni.

6. Részletes terv készítése

Ha a fenti feltételek tisztázásra kerültek, az adott feladathoz tartozó részletes terv kidolgozásának érdemes következnie. Ez az ütemterv tartalmazza a részfeladatokat és az azokhoz kijelölt határidőket, felelősöket. Természetesen egy kisebb kaliberű feladat esetén elegendő egy rövid, egyszerű vázlat, de nagyobb lélegzetvételű projekteknél az átláthatóság érdekében nagyon hasznos az aprólékos kidolgozás.

7. Az előrehaladás figyelése

A feladatok haladását ajánlatos dokumentálni. Mind az előrelépéseket, mind az elakadást érdemes egy dokumentumban vezetni, amelyben fel lehet tüntetni a kivitelezés közben megismert kontaktszemélyek elérhetőségeit, hogy azok később egyszerűen hozzáférhetőek legyenek. Erre jó megoldást adhatnak a közösen használható elektronikus szolgáltatások (pl. dropbox, skydrive, google drive, ubuntu one, stb.).

Fontosnak tartjuk az ismétlődő, személyes megbeszéléseket, amelyeken a felelősök szóban is beszámolnak a fejleményekről, hiszen így mindenki elmondhatja a véleményét, a tanácsait, és elakadás esetén a problémák és a további teendők megvitatásra kerülhetnek. Az ilyen gyűlések, értekezletek nagyon hasznosak ezen kívül a lelkesedés fenntartása szempontjából is. A találkozóról érdemes jegyzőkönyvet vezetni, amelyet a fent említett módon minden tag el tud érni.

8. Rendszeres elismerés

Noha erről sokszor megfélekedünk, még a meggyőződésből, lelkesedésből végzett tennivaló esetén is szükség van az elismerésre, visszajelzésre. A munka során a tagok ne mellőzzék egymás munkájának méltányolását, megköszönését, hiszen a csapatmunka hatékonysága nagyban fokozható ezzel, nem is beszélve a tagok kedélyállapotáról.

Mivel a csoport által végzett tevékenység közösségi érdekű, ezért az elismerést nem csak a csoporton belül javasolt elvégezni. A hallgatói önkormányzattal és az intézményvezetéssel kialakított jó kapcsolat jegyében az alábbi motivációs elemek bevezetését érdemes átgondolni. Ezeket tekinthetjük az „önkéntes megbecsülés” eszközeinek is:

- ♣ közösségformáló, csapatépítő események;
- ♣ külön a csoportnak szervezett programok, kirándulások, üzemlátogatások;
- ♣ továbbképzési, tréning lehetőségek biztosítása;
- ♣ plusz pontok kollégiumi és szociális, ill. kari ösztöndíjpályázatokon (közösségi tevékenység);
- ♣ emléklap, köszönőlevél;
- ♣ stb.

A felsorolás csupán néhány példát is említ, amelyekkel az intézmény (ill. a hallgatói önkormányzat) a rendszert üzemeltető diákokat motiválhatja, támogathatja.

9. Projektértékelő megbeszélés

Az elvégzett nagyobb kaliberű feladatok után érdemes lehet projektértékelő megbeszélést tartani a tanulságok megvitatásával, a jövőre vonatkozó ajánlások átbeszélésével. Természetesen ennek dokumentálása is elengedhetetlen.

Felsőoktatási intézmények hulladékai

Az egyetemek, főiskolák hulladékai képzési területenként különböznek. A legnagyobb eltérést a veszélyes hulladékok minőségi és mennyiségi jellemzőiben találhatjuk: miközben egy közgazdasági területen hallgató oktatásához nehézfém tartalmú vegyszerek vagy radioaktív sugárforrások nem szükségesek, egy vegyész vagy vegyészmérnök képzéséhez jelentős mennyiségű veszélyes hulladék tartozik.

A felsőoktatási intézmények kommunális hulladékai három forrásból származnak:

- ♣ oktatással kapcsolatos hulladékok (beleértve a hallgatók és munkatársak fogyasztását);
- ♣ adminisztratív tevékenységek hivatali ügyintézés;
- ♣ infrastruktúra (pl. világítás).

A hulladékok keletkezésének megelőzése, veszélyességük csökkentése és újrahasználatuk, újrahasznosításuk mindhárom területen fontos. Füzetünkben igyekszünk általános ajánlásokat adni főiskolák és egyetemek számára hulladékmegelőzési és hulladékcsökkentési

tevékenységükhöz.

A hulladékkezeléssel kapcsolatos kérdésekben minden alkalommal fontos, hogy szem előtt tartsuk a hulladék-piramist (más nevén hulladékgazdálkodási prioritási sorrendet). A Nulla Hulladék célrendszerében a hulladékmegelőzés a legfontosabb törekvés, amely leginkább a hosszú használati idejű termékek választásával és a felesleges fogyasztás kiiktatásával valósítható meg.

Forrás: humusz

A szervezet saját működése

A szervezet működése során számos területen igényel odafigyelést a hulladékkérdés. Az irodai eszközök, a világítás, a kommunikáció (például programok hirdetése), az étkezés mind-mind magában rejtik a hulladék keletkezésének lehetőségét, amit lehetőleg meg kell előzni vagy minimálisra csökkenteni. Az irodai eszközök közül kiemelt jelentőségű a papír, amiből az újrahasznosított változat felel leginkább az elvárásoknak. Használatát elektronikus formában történő levelezéssel, a nyomtatás mellőzésével vagy többoldalas nyomtatással, a papír szabad felületének minél hatékonyabb kihasználásával lehet csökkenteni (megelőzés). Az egyoldalas nyomtatványok szabad oldala különgyűjtés után alkalmas jegyzetelésre vagy további nyomtatásra (újrahasználat). A szükségtelenné váló lapokat pedig a szelektív hulladékgyűjtő konténerben kell elhelyezni (újrahasznosítás).

Intézményi üzemeltetés

Az üzemeltetés szempontjából releváns hulladékkal kapcsolatos területek a felújítások és más építkezések hulladékainak elhelyezése, az elhasznált világítótestek és a vegyi anyagok kezelése. Ezen felül kiemelkedő jelentőségű az irodai működéshez kötődő, elsősorban a papírhasználattal járó hulladék kérdése.

Tanszékek

A tanszékek hulladékgazdálkodási szokásaiba egy hallgatói szervezetnek igen nehéz belelátania, azt befolyásolnia pedig még nehezebb - de nem képtelenség. A BME Egyetemi Zöld Kör Zöld Tanszék Verseny elnevezésű programja például több éve sikeresen működik, és a Kör valamint az Egyetem méreteihez képest igen jelentős zöld reformok kapcsolódnak a

névéhez (bővebb info: <http://ezk.bme.hu/ZoldTanszek>). Nem lehetetlen tehát a hallgatói szervezetektől induló, a tanszékekre és más szervezeti egységekre irányuló zöldítési törekvések sikere. Csupán lelkesedésre, jó ötletekre, csapatmunkára és némi szerencsére van hozzá szükség. Ennek kulcsa a jó kommunikáció és az együttműködés kialakítása.

Kollégiumok

A kollégiumok hulladékokkal kapcsolatos jelentőségét talán senkinek kell magyarázni. Mind méretük, mind dolgozóiknak és lakóiknak, illetve az általuk végzett tevékenységek sokszínűsége miatt kiemelt szerepet töltenek be, ezért a kollégiumokban keletkező hulladékok minimalizálása, az erre irányuló reformok nagy figyelmet érdemelnek.

Számos esetben kifejezetten a kollégiumok területén történő programokra, tevékenységekre jön létre hallgatói szervezet – a kollégiumi körök feladata és felelőssége lehet a szintenkénti szelektív rendszer üzemeltetése, a használt sütőolaj gyűjtése és a komposztálás is.

Büfék

A büfék esetén elsősorban az élelmiszerek csomagolása, azok újrahasználata, újrahasznosítása hangsúlyos a hulladékkezelés szempontjából. Az eldobható csomagolások kerülése, az elmosható edények használata és a büfék közeli szelektív hulladékgyűjtő edények kihelyezése élveznek prioritást. Amennyiben partnerre lelünk a büfét üzemeltetők személyében, az egészséges étrendet, gyümölcs és zöldség fogyasztást népszerűsítő plakátokat is kihelyezhetünk.

Egyetemkertek

Az egyetemkertekben elsősorban a keletkező zöldhulladék kezelésével érdemes foglalkozni. A komposztálást a legjobb keretekkel megvalósítani – bár a nagyobb kampuszokon nagy mennyiségű zöld hulladék keletkezik, a prizmák általában nem ideálisak. A kihelyezett komposztálót érdemes a hallgatók és oktatók számára is elérhetővé tenni, hiszen alkalmas lehet a kollégisták és más hallgatók, illetve a tanszékek növényi hulladékainak hasznosítására is.

Hallgatók és oktatók által közösen használt komposztálók a Műegyetemen

Jó gyakorlatok

Az alábbiakban néhány jól működő, a hulladékmennyiség csökkentését célzó hallgatói kezdeményezést mutatunk be.

Jegyzetpapír-pontok kihelyezése

Amire megoldást ad: papírhasználat csökkentése, egy oldalán használt papírok újrahasználatára.

Partnerség: egyetemi, főiskolai üzemeltetés, épületgondnokság, hallgatói önkormányzat

Megvalósítás: Az egyoldalasan használt papírlapokat a hallgatók által gyakran látogatott helyekre kihelyezett papírtartó-dobozokban gyűjtjük. A hallgatók hozhatnak és vihetnek belőlük egy oldalán már használt papírokat, amelyek kiválóak jegyzetelésre. A gyűjtőpont létesítésénél egyeztetni kell a fenti partnerekkel, és figyelembe kell venni a hatályos tűzvédelmi szabályzatot is.

Ahol működik: Pécsi Tudományegyetem (Fenntartható Fejlődésért Szakkollégium); Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME Egyetemi Zöld Kör).

Költség: kiszuperált kartondobozokból pusztán önkéntes munkával megvalósítható.

Egyoldalasan használt papírok redistribúciós pontja a Pécsi Tudományegyetemen és a BME-n. Forrás: PTE Fenntartható Fejlődésért Szakkollégium és BME EZK

Dolgozatok kétoldalas nyomtatása

A szakdolgozatok, TDK-dolgozatok kétoldalas, és újrapapírra történő nyomtatása egyes intézményekben ill. tanszékeken ütközik a hatályos formai követelményekkel. A probléma feloldása elemi fontosságú a szemléletváltás szempontjából.

Amire megoldást ad: papírhasználat csökkentése, újrahasznosított papír használatának ösztönzése.

Partnerség: kari, intézményi vagy tanszéki vezetők, hallgatói önkormányzat

Megvalósítás: Első lépésként tájékozódjunk: nézzük meg a jelenleg hatályos formai követelményeket. Amennyiben ütközik az előírásokkal, állítsunk össze egy általunk javasolt követelmény-listát, amely tartalmazza a kétoldalas nyomtatás és az újrapapír használatának lehetőségét vagy követelményét. A problémát hivatalos levélben vagy személyes egyeztetésen vessük fel az illetékes vezetőknek. Amennyiben nyitottak, követelményként is megfogalmazhatóak a fentiek.

Ahol működik: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem egyes tanszékei (minta pl. Környezetgazdaságtan Tanszék formai követelmények: <http://kornygazd.bme.hu/oktatas/diploma/>).

Zöld tájékoztató pont

Amire megoldást ad: szemléletváltás, fogyasztói döntések

Partnerség: kollégiumi vezetők, hallgatói önkormányzat, gondnokság

Megvalósítás: A kollégium központi falújsága mellé egy, a diákszálló környezetvédelmi információit tartalmazó tabló kerül kihelyezésre. Az információs ponton a kollégium szelektívgyűjtési rendszerén kívül a környékbeli visszaváltható csomagolásokban áruló boltok, zöldség-gyümölcs árusok, piacok, szervizek és sportpályák is feltűntethetők (egy mini zöld térképként – www.zoldterkep.hu). Ilyen táblát az egyetem oktatási épületeiben is kihelyezhetünk.

Költség: Plakátnyomtatás és tartókeret – együtt kb. 5000 Ft/infópont.

Kollégiumi használt sütőolaj gyűjtés

Amire megoldást ad: veszélyes hulladékok kezelése

Partnerség: kollégiumi vezetők, hallgatói önkormányzat, gondnokság, hallgatók

Megvalósítás: A kollégiumok konyhájában kihelyezett 5 literes befőttes üvegekben, vagy hasonló méretű fém dobozokban zajlik a sütéskor elhasznált olaj különgyűjtése. Az összegyűlt olajat a kollégiumi olajfelelősök viszik le a központi gyűjtőpontra, amely egy nagy méretű hordó. A szolgáltató az elszállítást és a központi gyűjtőt is ingyenesen biztosítja.

Amennyiben a gyűjtés megoldható a befőttesüvegekben, érdemes megkeresni a közeli kifőzdét vagy egyetemi menzát, és kérni a számukra hulladékként jelentkező üvegekből. A gyűjtés eredményességéhez elengedhetetlen a folyamatos ürités és a hallgatók megfelelő tájékoztatása. A plakátokat a gyűjtő közelében, lehetőleg laminálva vagy genotermbe (bugyiba) helyezve érdemes kirakni.

Költség: Befőttes üveg esetén önkéntes munkából megvalósítható tevékenység.

Kollégiumi elektronikai hulladékgyűjtés

Amire megoldást ad: veszélyes hulladékok kezelése

Partnerség: kollégiumi vezetők, hallgatói önkormányzat, gondnokság, hallgatók

Megvalósítás: A BME Egyetemi Zöld Kör a nyári kiköltözést megelőző héten elektronikai hulladékgyűjtést tart a diákszállókon. A kollégiumokban kijelölt helyekre (pl. kartondoboz a porta mellett) egy héten át hozhatják le a lakók különféle elektronikai hulladékaikat, amelyeket „lakossági gyűjtés” jelleggel szállít el a szolgáltató. Meglepő ugyan, de jelentős mennyiségű veszélyes hulladék gyűlik össze ilyenkor: a tönkrement hajvasalóktól kezdve az elromlott egéren át a kollégista saját hűtőszekrényéig mindennel találkozhatunk.

Költség: A tevékenység megvalósításához csak önkéntes munkára van szükség.

Piactúrák

Amire megoldást ad: szemléletváltás, hulladék megelőzés

Partnerség: hallgatók

Megvalósítás: A piactúrák során a résztvevők megismerik a városukban található piac(ok) elhelyezkedését, kínálatát, légkörét. Kedvcsináló alkalom, amely során a helyi termelők, helyi gazdák termékei mellett a termesztés ill. készítés módjáról is információkat kaphatnak az

érdeklődők.

Ahol működik: Szegedi Tudomány Egyetem (SZTE TITOK)

Kampusz komposztpont üzemeltetése

Amire megoldást ad: növényi hulladékok kezelése, szemléletváltás

Partnerség: üzemeltetés, kertészet, hallgatói képviselő

Megvalósítás: Az intézmény kampuszán létesíthető komposztpont alkalmas a tanszékek és hivatalok valamint büfék területén keletkező kávézacc, teafű és zöldség-gyümölcs héjak hasznosítására, továbbá a hallgatók zöld hulladékainak elhelyezésére. A komposztpont ezen kívül kiegészítheti az oktatást is, bemutatóhelyként szolgálhat a kapcsolódó tantárgyak oktatói számára.

A komposztpont felügyeletét biztosítani kell: érdemes a kör tagjaiból toborozni egy néhány fős csapatot, akik hetente többször ellenőrzik a komposztáló tartalmát és állapotát, valamint elvégzik a szükséges feladatokat. A komposztálásról további információk a www.komposztalj.hu oldalon találhatóak.

Ahol működik: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME EZK)

Költség: a komposztkeret típusától függően 8-18 ezer Ft/db

Figyelemfelhívó villámcsődületek

Amire megoldást ad: témaválasztástól függő - szemléletformálás

Partnerség: üzemeltetés, hallgatói képviselő

Megvalósítás: Az intézmény kampuszán rendezett flashmobokkal hatékonyan hívhatjuk fel a hallgatók figyelmét a főiskola vagy egyetem területén üzemelő lehetőségekre, valamint a média figyelmét is felkelthetjük. A demonstrációkat érdemes jól átgondolni, hogy elkerüljük a konfliktusokat az egyetemi vezetéssel. Egy jól időzített villámcsődület azonban jó publicitást adhat egy frissen bevezetett fejlesztésnek, programnak.

Üzemlátogatások

Amire megoldást ad: témaválasztástól függő - szemléletformálás

Partnerség: hallgatói képviselő, fogadó intézmény

Megvalósítás: A hallgatók számára rendezett üzemlátogatások során a hulladékgazdálkodás különböző intézményeibe látogatva a résztvevők tájékozódhatnak az adott ipari létesítmény jellemzőiről, valamint képet kaphatnak arról, mi történik hulladékokkal miután a kukásautó elszállítja azt. Az üzemlátogatásoknak szakmai fejlődés és szemléletformálás szempontjából is fontos szerepe lehet: egy lerakó vagy egy égetőmű szembesíti az embert a hulladéktermelés hatalmas méretével...

Költség: helyszíntől függ, távolabbi helyszínek esetén buszbérlés, utazási költség

Ahol működik: Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem (Környezettudományi Klub), Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME EZK)

Kiállítások

Amire megoldást ad: szemléletformálás, megelőzés

Partnerség: hallgatói képviselő, üzemeltetés, külső kiállítók

Megvalósítás: A szemléletformáló kiállítások lehetnek saját magunk által rendezettek, de bérelhetünk már bevált vándortárlatokat is. A Hulladékból Termék kiállítás vagy a Tükörben a

Világ tárlat már több hazai főiskolán és egyetemen is bemutatásra került, és a tapasztalatok szerint mind a hallgatók, mind az oktatók számára hasznos élményt jelent.

Költség: felmerülhet

(Re)Pohár hallgatói klubokban

Amire megoldást ad: újrahasználat

Partnerség: hallgatói képviselő, klub üzemeltetése

Megvalósítás: A hallgatói klubokban használt műanyag eldobható poharak kiváltása megoldható üvegpoharakkal és többször használható műanyag poharakkal is. Amennyiben a kollégiumi kocsmban műanyag poharakat használnak, érdemes kezdeményezni az újrahasználatú poharakról szóló megbeszéléseket.

Költség: a klubnál jelentkezik, de a hulladékmennyiség csökkenése ellensúlyozza

Újrahasznosított papír és kétoldalas nyomtatás a nyomtatószalonokban

Amire megoldást ad: újrahasznosítás, megelőzés

Partnerség: nyomtatószalonok üzemeltetői

Megvalósítás: A nyomtatószalonok nagy többségében sajnos nem elérhető az újrahasznosított papírra történő nyomtatás, és a kétoldalas nyomtatott oldalak is azonos árral kerülnek számlázásra mint az egyoldalasak. Érdemes felmérni az intézmény környékén lévő nyomtatószalonok szolgáltatásait és a hallgatók számára elérhető listát készíteni az újrapapírt tartó üzletekről.

Újságcikkek

Amire megoldást ad: szemléletformálás

Partnerség: hallgatói újságok szerkesztősegei

Megvalósítás: A hallgatói lapokban fenntarthatósággal foglalkozó zöld rovat indítható. Az újságcikkek útján felhívhatjuk a hallgatók figyelmét a globális problémákra, a hulladékmegelőzés és kezelés helyi szintű feladataira, fogyasztói szokásokra és alternatívákra, aktuális környezetvédelmi kérdésekre. A cikkek megírása olyan önkéntes tevékenység, amely képességeinket jól fejlesztheti.

Rendezvénybüfék

Amire megoldást ad: hulladékmegelőzés, újrahasználat, szemléletformálás

Partnerség: tanszékek, más hallgatói csoportok, hallgatói önkormányzat

Megvalósítás: Saját rendezvényeinken és mások által rendezett eseményeken is gyakori, hogy büfé ellátással várjuk a vendégeket. Hogy ezeken a büféken a lehető legkisebb mennyiségű hulladék keletkezzen az alábbi lehetőségeket érdemes átgondolni:

- szódavíz a helyi szikvizestől;
- szörp és tea;
- fair trade kávé;
- nagy kiserelésű (bag in box) gyümölcslevek;
- papír és műanyag evőeszközök kerülése;
- helyi pékségtől való rendelés;
- szendvicsek helyett gyümölcstál;

- stb.

Kommunikáció

A kommunikáció minden szervezet nélkülözhetetlen része. Ahhoz, hogy szervezetünk hatékonyan működjön, elengedhetetlen tudatosan foglalkoznunk a tagjaink, aktivistáink közötti belső kommunikációjával, célcsoportunk, a hallgatók elérésének módjával, az egyetemi hivatalokkal és a hallgatói képvisellel való kapcsolattartással és a partnerkapcsolatok (pl. tanszékek) kialakításával.

Belső kommunikáció

A tapasztalatok azt mutatják, hogy mai napig a levelezőlista rendszerek működnek a leghatékonyabban. A levlistákban könnyebb a keresés, mint a közösségi oldalakon létrehozott csoportokban, és azokat sem rekesztik ki, akik valamely okból nem regisztrálnak ilyen oldalakra. A levlisták előnye továbbá az, hogy a levélforgalom kérhető napi jelentés (digest) formában is, ez pedig előnyös lehet a phd és tanári tagok számára.

A kör működése szempontjából fontos a rendszeresség: javasolt legalább kétheti egyszeri gyűlést tartani, amelynek fő célja személyesen megbeszélni az egyes feladatok, tevékenységek alakulását. A gyűlések vezetése a körvezető feladata, a jegyzőkönyvek.

Hallgatók megszólítása

A hallgatók megszólítására bevált leggyakoribb eszközök az alábbiak:

- Hallgatói levelezőlistákra küldött levelek;
- Hallgatói facebook-csoportokba írt bejegyzések;
- Szervezeti facebook-oldal;
- Hírlevél (arra feliratkozottaknak);
- Plakátok (megelőzés szempontjából kerülendő);
- Intézményi eseményeken történő standolás;
- Hallgatói lapokban történő felhívások, cikkek megjelentetése;
- Neptun/ETR üzenetek;

A fentiek ésszerűen alkalmazva jól kiegészíthetik egymást. A plakátok, levlista- és facebook-csoport üzenetek leginkább programok, események ajánlásakor működnek jól, míg a szervezeti facebook oldal és a rendszeres hírlevél szervezetünk követőinek, támogatóinak szolgáltathat plusz információkat. A standolás jól erősítheti jelenlétünket, erre érdemes jól felkészülni és interaktív tevékenységekkel várni az érdeklődőket. Az újságcikkek és felhívások tovább színesíthetik a hallgatói lapokat, amelyek gyakran örömmel fogadnak nyomdakész újságcikkeket környezetvédelmi témákról. A szórólapok gyártását – a hulladékmegelőzés szem előtt tartásával - lehetőleg mellőzzük. Jó gondolat lehet ezen kívül még kollégiumi zöld-tájékoztató faliújságot létrehozni, ahol a lakókat a környékükön található piacokról, sportolási lehetőségekről, bioboltokról, szelektív gyűjtőkről, stb. informálhatjuk. Nagyobb programjainkról, vagy kutatásainkról érdemes Neptun vagy ETR üzenetben is tájékoztatnunk hallgatótársainkat, ehhez a HÖK vagy az üzemeltetés, esetleg valamely tanszék támogatása szükséges.